

Mitjans de comunicació i memòria històrica

Presentació

per Magdalena Sellés i Quintana

Professora i investigadora del Departament de Cinema i Televisió
de la Facultat de Comunicació Blanquerna
de la Universitat Ramon Llull

Resum

La Junta de la Societat Catalana de Comunicació presenta aquest monogràfic de la seva revista dedicat al tema de la memòria històrica. Des de diferents àmbits internacionals s'ha despertat un interès per preservar la memòria d'esdeveniments que han contribuït a l'avenç democràtic de les societats occidentals.

A l'Estat espanyol, després de la Guerra Civil i la dictadura franquista, es va imposar un període de transició democràtica. En un principi, es va considerar modèlic, i actualment algunes veus l'estan qüestionant, la qual cosa ha provocat un debat públic, entre aquells que creuen que és millor deixar les coses com estan i els que consideren que cal recordar per tal que no guanyi la impunitat. A Catalunya aquest conflicte la va afectar, a més a més, per l'intent de genocidi cultural perpetrat per la dictadura, simbolitzat en l'afusellament del president de la Generalitat, Lluís Companys.

Paraules clau: memòria, memòria històrica, memòria democràtica, drets humans, Guerra Civil espanyola, franquisme, transició democràtica

Introduction to the special issue on communication media and historical memory

Abstract

The Board of the Catalan Communication Society has published the present special issue of its journal—an issue on historical memory. Internationally there has been a growing interest in preserving the memory of events that have contributed to the advance of democracy in Western societies.

After the Spanish Civil War and the Franco dictatorship, the Spanish state commenced a period of transition towards democracy. At the outset the transition was considered a model process. At present, however, certain doubts and criticism are being voiced, thus opening a public debate between those who believe it is better to leave the past untouched and those who consider it is important to recall events so as to prevent impunity from winning out. Catalonia was particularly affected by Spanish post-war policies: the Franco dictatorship exerted great efforts in executing policies of Catalan cultural genocide, symbolized by the execution of the President of the Generalitat, Lluís Companys.

Key words: memory, historical memory, democratic memory, human rights, Spanish Civil War, Francoism, democratic transition

La Junta de la Societat Catalana de Comunicació ha cregut convenient impulsar un número monogràfic de *Treballs de Comunicació* dedicat a la memòria històrica.

El moment és oportú perquè des de molts àmbits nacionals, estatals i internacionals es destaca la importància de no perdre la memòria d'esdeveniments que, per bé o per mal, han passat a ser una fita en l'avenç democràtic de les societats occidentals.

A l'Estat espanyol aquesta recuperació és més simbòlica, en uns moments en què diverses veus escampades per tot el territori denuncien l'oblit i la falta de valoració de les víctimes del bàndol republicà. Aquests col·lectius reclamen justícia, el reconeixement de l'estatus de víctimes i el deure de no oblidar. Així ho avalen diversos informes d'organismes internacionals que vigilen el compliment dels drets humans, entre els quals hi ha l'equip Nizkor i Amnistia Internacional.¹

Després de la dictadura franquista, durant el període de transició democràtica es va imposar la impunitat. Han passat setanta anys i encara hi ha famílies que desconeixen on està enterrat algun familiar víctima de la repressió. A poc a poc han anat sorgint associacions que reivindiquen justícia i que no quedin impunes les morts i els assassinats.

Tampoc no hem d'oblidar les veus dels descendents dels republicans catalans i espanyols que ens arriben de l'altra banda dels Pirineus i que se sumen en aquest reclam de justícia que el franquisme va negar.

A més a més, a Catalunya, l'enfonsament de la República i la pèrdua de la guerra van permetre que el nou règim intentés un genocidi cultural contra el nostre poble. La nostra llengua, els nostres costums, qualsevol cosa que representés Catalunya fou sistemàticament perseguida. L'abast i les conseqüències d'aquell procés encara s'han d'estudiar en profunditat. El que és segur és que la dictadura va trencar el teixit social català, així com el procés que l'encaminava cap a una normalització nacional que volia recuperar-se de l'ensulsiada de 1714.

Si volem conviure en pau i acceptar que la negociació política ha de ser l'únic camí per a resoldre els conflictes, els fets esdevinguts durant la guerra i la dictadura franquista, així com alguns de l'etapa republicana, s'han d'observar des del punt de vista dels drets humans. Qualsevol acte suspecte de delicte contra la humanitat ha de ser denunciat, sigui de la ideologia que sigui, i ha de quedar clar que és un acte que no s'ha de repetir mai més; d'aquesta forma es podran construir ponts nous per a la convivència.

1. <http://www.derechos.org/nizkor/espana/doc/ilegal.html> [consulta: gener 2008]; http://www.es.amnesty.org/uploads/tx_useraitypdb/victimas_franquismo_30marzo2006_05.pdf [consulta: gener 2008].

Aquest ambient és el que hauríem d'aconseguir, i evitar les crispacions que aquest tema desperta en algunes zones i col·lectius dins de l'Estat espanyol.

També a Catalunya, el procés de recuperació de la memòria històrica no està exempt de veus crítiques a les accions que s'estan duent a terme des de les institucions de govern. Així, es considera que s'està imposant una memòria sectària que no té en compte totes les sensibilitats. Per exemple, no es parla de les persones perseguides pels dos bàndols,² pel fet de ser cristianes i catalanistes. Pensem en el cas de Manuel Carrasco i Formiguera, dirigent d'Unió Democràtica de Catalunya, perseguit pels anarquistes i afusellat pels franquistes el 1938.³ A la inauguració del seminari Memòria Històrica entre la Ideologia i la Justícia que va organitzar l'Institut d'Estudis Humanístics Miquel Coll i Alentorn el 2007, Josep Antoni Duran i Lleida considerava que no és cert que el franquisme hagi reivindicat totes les víctimes de la repressió i dels descontrolats. Citava, com a exemple, l'assassinat del pare d'un conseller per ser catòlic, malgrat ser molt catalanista. Afirmava que «el franquisme mai va reivindicar el pare de Badia. Mai! El franquisme no va reivindicar mai els fejecistes, no va reivindicar tants altres màrtirs. Per què? Perquè la història i la memòria són complexes i plurals...».⁴

Per aquest motiu, volem reivindicar que qualsevol acció que es faci sobre aquest tema a causa de la seva complexitat i de les emocions que desperta s'ha de basar en l'estricta defensa dels drets humans i ha de condemnar els crims de lesa humanitat que es van produir a casa nostra. Així es poden crear els mecanismes que possibilitin que una societat democràtica no pugui acollir mai més règims polítics que permetin aquesta classe de fets. I que es doti d'eines per educar ciutadans responsables i conscients que ajudin al benestar social i que siguin capaços d'aturar qualsevol mena d'abús contra els drets humans.

2. Per simplificar es parla de dos bàndols; som plenament conscients que n'hi havia més.

3. Vegeu Francesc-Marc ÀLVARO (ed.) (2008), *Memòria històrica, entre la ideologia i la justícia*, Barcelona, Institut d'Estudis Humanístics Miquel Coll i Alentorn, p. 2.

4. Francesc-Marc ÀLVARO (2008), p. 14-15.